

Mesilasperede talvitumisest ja kevadisest arengust, perede laiendamine

Kokkuvõtte loeng-õppusest Karksi-Nuia piirkonnas Polli-Järve mesilas 22.05.2010.a.

Lektor Antu Rohtla, leping PR-6-1.5-59

Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Mesilaspered talvituvad Eesti tingimustes keskmiselt alates oktoobri lõpust või novembri algusest kuni märtsi keskpaigani, harva ka aprilli alguseni. Mesilaspere hakkab aktiveeruma veebruari lõpus-märtsi algul. Pere aktiveerumine tähendab seda, et mesilasema hakkab munema, mesilaskobaras hakkab tõusma temperatuur ja pere hakkab rohkem sööta tarvitama. Mittekvaliteetsel söödal talvitunud pered muutuvad rahutuks ja hakkavad välja kippuma.

Märtsis on õige aeg kõrvaldada taru esiseina katvad kuuseoksad, eterniitplaadid või lennuava varjamiseks tarude ette asetatud puitkilbid. Lindude eemalhoidmiseks üle taru esiseina riputatud võrgud mesilaste puhastuslendlust ei sega ja võivad jääda oma kohale, sest tihased käivad mesilasperesid tihti "revideerimas" ka veel märtsis. Lume sulamise kiirendamiseks tuleb lumi mesilastarude vahel läbi tallata ja külvata sellele puutuhka, freesturvast, õleheksleid vms.. Taru esikülgi varjanud kuuseoksi ei maksa veel minema visata või ära põletada, vaid need võib asetada väiksematele veeloikudele kaitseks selle vastu, et mesilased sinna sisse ei kukuks.

Kuigi üksikud mesilased hakkavad tarust välja lendama juba +5-+6* juures on puhastuslendluseks sobiv temperatuur siiski +8-+10*. Et puhastuslendlus oleks massiline, tuleb päikesepaistelisel päeval eemaldada taru katus, eemaldada laekate, et päike pääseks soojendama mesilaste pesa. Massilise puhastuslendluse ajal lendavad mesilased tavaliselt 200-250 meetri kaugusele ja võivad oma pärasole tühjendada mitmesugustele eredavärvilistele objektidele- nagu kuivamariputatud pesu, heledad autod jne.

Kui puhastuslendlus on jõuline ja rohkearvuline võib arvata, et on tegemist korralikult talvitunud perega. Kui aga puhastuslendlus on loid, - mesilased käituvad lennulaual uimastena, ega taha lendu tõusta võib olla tegemist nosematoosi haigestunud perega. Kui loiu lennuga kaasneb veel mesilaste roojamine taru lennulauale, selle esiseinale jm., siis võib kahtlustada tõesti pere haigestumist nosematoosi. Selline pere tuleb esimesel võimalusel läbi vaadata, võtta proov, ning saata see laboratooriumi uurimiseks.

Kui mõni mesilaspere üldse puhastuslendlusele ei tule, ei maksa veel meelt heita, sest mõnel perel kestab talverahu lihtsalt kauem ja on tegemist meie talve hästitaluva perega. Kui käe asetamisel taru laele, tunneme sooja ja kuuleme tasast ühtlast suminat, siis ei ole muretsemiseks põhjust. Meeles tasuks pidada ka seda, et kui vana ema vahetati noore vastu suve lõpus (augustis) ja haudme kasvatamine toimus kauem, ärkab selline pere aktiivsele elule ka mõnevõrra hiljem. Arvatavasti on siin tegemist mesilaspere vanuselise koosseisuga.

Pesade laiendamine.

Üheks tähtsamaks tööks kevadperioodil on pesade laiendamine. Esimene laiendamine on õige läbi viia siis, kui mesilased ilmuvad äärmisse kärjetänavasse s.t. viimase kärje ja vahelaua vahelisse kärjetänavasse. Esimene laiendamine viiakse tavaliselt läbi ülesehitatud kärgedega. Soovitav on kasutada selleks eelmisest aastast pärit 1-2 korda haudme all olnud kärgi. Eelmisel suvel pooleldi ülesehitatud kärgi esimeseks laiendamiseks ei ole soovitatav kasutada, sest suve lõpupoole korje lõppedes poolelijäänud ehitustöö „konserveeritakse”. Mesilased tugevdavad poolelijäänud kärjekannude ülemised servad tihedama vaha ja taruvaiguga, mistõttu kevadel veel vähe noori mesilasi omav pere ei taha selliseid kärgi meelsasti edasi ehitada, millest johtuvalt ka ema ei saa sinna munema minna.

Esimese laiendamise ajal asetatakse ülesehitatud kärge viimase haudmeraami ja kattedkärje (söödakärje vahele). Kui pere on normaalselt talvitunud võib esimese laiendamise ajal anda kummalegi pesa küljele ühe ülesehitatud kärje. Hiljem, kui pere on juba muutunud tugevamaks, võib anda korraga ka kaks kärge, kummalegi pesa küljele, aga ikka viimase haudmeraami ja kattedkärje vahele. Kevadel esimeste laiendamiste ajal tuleb silmas pidada

seda, et ei rikutaks areneva mesilaspere pesa bioloogilist terviklikkust. Seega laiendamiseks antavate kärgede paigutamine haudmeraamide vahele kevadel on juba kurjast.

Kui peres on juba piisavalt noori mesilasi, (hariliku vahtra õitsemise ajal) võib pesa laiendamiseks anda ka kärjepõhjaga raame. Sõltuvalt pere tugevusest võib neid anda kummalegi pesa küljele kas ühe- või kahekaupa. Kui mesila asub mitmes punktis ja puudub võimalus pidevalt jälgida mesilaspere arengut võib kasutada ka nn. „ühekordset” laiendamist. Sellisel juhul toimitakse järgmiselt: Lamavtarus nihutatakse mesilastega asustatud kärjed taru taskuosa poolsesse otsa, kusjuures põhilennuava poolsesse tühjaksjäänud ossa antakse korraga sisse 5-6 kärjepõhjaga varustatud raami. Ei tule aga õigeks pidada tihti kirjanduses esinevat soovitusi, et kärjepõhjaga raamid anda sülemlemismeeleolu tekkimise vältimiseks pesa keskele haudmeraamide vahele. Sellisel toimides rikume pesa bioloogilise terviklikkuse, mesilaste vanuselise koosseisu tasakaalu ja häirime pere töörütmi. Katsetega on kindlaks tehtud, et selliselt laiendatud pesades asuvad pered kalduvad sülemlemisele isagi enam, kui pered, kus laiendamisel asetati kärjed viimase haudmeraami ja kattedärje vahele.

Veidi teisiti toimub pesade laiendamine korpustarudes. Kui alumine tarukorpus on täitunud mesilaste ja haudmega (7-8 raami hauet) on aeg peale asetada teine korpus. Tavaliselt jõuab see aeg kätte aprilli lõpus või mai algul (ka hariliku vahtra õitsemise ajal). Teise korpuse pealeasetamisel peab silmas pidama seda, et uues korpuses peab olema vähemalt 3-4 ülesehitatud kärge. Ülesehitatud kärjed asetatakse üldreeglina juurdeantava korpuse keskele, ülejäänud vaba ruum aga täidetakse kärjepõhjaga varustatud raamidega. Mõnikord viivitatakse liiga kaua teise korpuse pealeasetamisega ja põhjendatakse seda pesa mahajahutamise ohuga. Peab aga siinkohal ütleva, et peres, mis katab 10-12 kärjetänavat ja seal on 7-8 raami hauet, on see oht minimaalne, sest mesilased hoiavad haudme arenguks vajalikku temperatuuri haudmega kaetud alal ja ilmade jähkumisel sulgevad haudmealas paiknevad kärjetänavad oma kehadega, ning väldivad sellega soojakadu.

Kui mesilaspere on hõlvanud pealeasetatud teise korpuse, mis tavaliselt sünnib juba 3-4 päeva jooksul ja ema on tulnud ülemisse korpusesse munema, vahetatakse korpused omavahel ära. Pealepandud korpus tõstetakse pealt ära kõrvalolevale põhjale, seejärel tõstetakse endisest asukohast kõrvale ka talvekorpus, pealeasetatud korpusest saab nüüd pesakorpus, mis tõstetakse endisele asukohale, selle peale pannakse emaalduvõre ja omakorda selle peale endine pesakorpus, mis oli ühtlasi ka talvituskorpuseks. Sellega on meil ka vahetatud kõik kärjed korpuses, milles läheb pere talvituma eeloleval sügisel.

3-4 päeva pärast peame ülemist korpust kontrollima, kas ema sattus ikka alumisse korpusesse või jäi ta vanasse pesakorpusse. Kui 4 päeva pärast endises pesakorpusse puuduvad värskeltmunetud munad, on korpuste vahetus õnnestunud ja peame ootama sobivat aega kolmanda korpuse pealeasetamiseks. Kui aga ülemises korpuses on värskeltmunetud munad on see tunnistus sellest, et ema on jäänud ülemisse korpusesse. Nüüd tuleb ülemine korpus läbi vaadata, ema üles leida ja paigutada ta nüüd juba alumisse korpusesse.

Üheks suuremaks mureks on kevadsuvel mesilaste sülemlemise vältimine. Üldiselt on sülemlemise vältimiseks kõige parem abinõu mesilaste pidev valik väiksema sülemlemistungi suunas, kusjuures me peame seda tööd tegema päev päeva järel, aastast aastasse. Praktiliselt abiks on kõige kohasem kevadine sülemlema kalduvate perede emade väljavahetamine noorte sellekevadiste paarunud või ka paarumata emade vastu.